

Tadeusz Filipiak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

UWARUNKOWANIA PRAWNO-ORGANIZACYJNE SEKTORA OWOCÓW I WARZYW W POLSCE¹

LEGAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS OF THE FRUIT AND VEGETABLES SECTOR IN POLAND

Słowa kluczowe: sektor owoców i warzyw, uwarunkowania prawne rynku owoców i warzyw

Key words: fruit and vegetable sector, legal conditions for fruit and vegetables

Abstrakt. Celem badań była ocena uwarunkowań prawnych rynku owoców i warzyw w Polsce. Wspólną organizację rynku owoców i warzyw świeżych oraz przetworzonych wprowadzono w UE w 1997 r. Integracja Polski z UE wymagała dostosowania polskich przepisów i regulacji prawnych do istniejących już we Wspólnocie. System regulacji obejmował następujące obszary: wspólne wymagania jakościowe, mechanizmy interwencji, tworzenie i funkcjonowanie grup producentów owoców i warzyw oraz zasady handlu z krajami trzecimi. Po integracji w Polsce stosowano głównie dwa mechanizmy: refundacje eksportowe oraz pomoc finansową przekazywaną przez organizacje producenckie dla producentów pomidorów do przetwórstwa. W 2008 r. wprowadzono kolejną reformę rynku owoców i warzyw polegającą na zwiększeniu wsparcia dla organizacji producenckich, zniesieniu dopłat do przetwórstwa i eksportu oraz zwiększeniu konkurencyjności sektora wraz z ochroną środowiska.

Wstęp

Produkcja ogrodnicza odgrywa znaczącą rolę w Polsce, mimo że owoce i warzywa w Polsce uprawiane są na powierzchni zaledwie 513,7 tys. ha, tj. ok. 3,3% powierzchni użytków rolnych [*Powszechny spis...* 2010]. Wartość produkcji globalnej owoców i warzyw w 2010 r. wyniosła ok. 10,7 mld zł, co stanowiło ponad 12,6% produkcji globalnej rolnictwa oraz 23,8% produkcji roślinnej [*Rocznik statystyczny...* 2011]. Wartość eksportu produktów ogrodniczych w 2010 r. wyniosła ponad 5,8 mld zł, co stanowiło prawie 60% wyeksportowanych produktów pochodzenia roślinnego [*Powszechny spis...* 2010].

Rynek owoców i warzyw jest ważny nie tylko dla Polski, ale również dla Unii Europejskiej (UE), stąd w ostatnich latach nastąpiły znaczące zmiany w jego funkcjonowaniu, organizacji oraz wprowadzanych regulacji prawnych. Wprowadzone zmiany miały na celu: lepsze zorientowanie na rynek i zwiększenie konkurencyjności sektora, zmniejszenia wahań dochodów producentów owoców i warzyw, zwiększenie stopnia zorganizowania rynku przez rozwój grup producentów owoców i warzyw, zmniejszenie negatywnego wpływu produkcji ogrodniczej na środowisko naturalne, zwiększenie spożycia owoców i warzyw przez konsumentów, a także zwiększenia przewidywalności wydatków publicznych, uproszczenie zarządzania i usprawnienie kontroli.

Material i metodyka badań

Podstawowym celem badań było przedstawienie regulacji prawnych i ich znaczenia w funkcjonowaniu rynku owoców i warzyw oraz określenie poziomu i dynamiki wsparcia dla sektora owoców i warzyw w Polsce. Przystawiono regulacje prawne na rynku owoców i warzyw przed akcesją i po akcesji Polski do UE, dokonano oceny zmian prawnych po wejściu w życie reformy rynku owoców i warzyw z 2008 r. oraz określono zakres wsparcia dla sektora owoców i warzyw w ramach mechanizmów wspólnej polityki rolnej (WPR) UE.

¹ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2008-2013 jako projekt badawczy MNiSW nr N N310 148635

Podstawowym materiałem badawczym i źródłem informacji były dokumenty, raporty i sprawozdania instytucji zaangażowanych w rozwój sektora owoców i warzyw: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Agencja Rynku Rolnego (ARR), Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW). Wykorzystano metody tabelaryczne, opisowe oraz metody heurystyczne. Obliczono wskaźniki struktury i dynamiki dla poszczególnych wielkości badanych parametrów. Analizowane dane dotyczyły lat 1996-2012.

Uwarunkowania prawne i regulacje rynku owoców i warzyw

Rynek owoców i warzyw był regulowany w UE przez dwa systemy organizacyjne – pierwszy wprowadzony od 1962 r. dotyczył świeżych owoców i warzyw, drugi – produktów przetworzonych, wprowadzony od 1978 r. [Leszko 2000]. Regulacje opierały się głównie na wprowadzeniu jednolitych norm jakościowych, podtrzymywaniu relacji cen do dochodów producentów przez system zakupów interwencyjnych (wycofywania produktów z rynku) oraz stosowaniu wspólnej taryfy celnej w obrotach z krajami trzecimi mających na celu ochronę przed importem [Długokęcka 2009].

Wspólną organizację rynku owoców i warzyw świeżych wprowadzono na mocy Rozporządzenia Rady (UE) nr 2200/1996 z 28 października 1996 r. (Dz.U. L 297 z 21.11.1996 r.). Uwzględniono głównie cele wynikające z kolejnego etapu reformy Mac Sharryego, a więc dostosowanie produkcji do potrzeb rynkowych (wspieranie dochodów przez koncentrację produkcji oraz poprawę jakości przez klasyfikację owoców i warzyw na podstawie wspólnych obowiązujących norm), powiązanie produkcji z ochroną środowiska i wprowadzanie do obrotu owoców i warzyw, przyjęcie organizacji producentów jako podstawowego elementu organizacyjnego wspólnego rynku w celu wzmocnienia pozycji producentów na rynku [Kierczyńska 2012].

System regulacji rynku owoców i warzyw świeżych obejmował następujące obszary: wspólne wymagania jakościowe, mechanizmy interwencji, organizacje producentów owoców i warzyw, zasady handlu z krajami trzecimi oraz system kontroli na szczeblu krajowym i UE.

Ustanowiono wspólne wymagania jakościowe dla 16 gatunków owoców i 21 gatunków warzyw. Mechanizmy interwencji polegały na wypłacaniu rekompensat z tytułu wycofywania owoców i warzyw z rynku (dla 15 gatunków). Działania te były prowadzone przez grupy producenckie oraz producentów niezrzeszonych, przy czym ci ostatni otrzymywali rekompensaty o 10% mniejsze.

Za pośrednictwem organizacji producentów rolnych kierowano główną pomoc UE dla producentów owoców i warzyw. Organizacje te musiały być uznane przez Komisję Europejską, tzn. spełniać określone wymogi dotyczące m.in. minimalnej liczby członków (od 5 do 40 w zależności od kraju) oraz minimalnej wartości produkcji (od 0,1 do 3,0 mln euro rocznie). Podstawowymi celami tworzenia takich grup były: koncentracja podaży i sprzedaży produktów, planowanie produkcji i jej dostosowanie do popytu, obniżanie kosztów produkcji i stabilizacja cen produktów oraz promowanie korzystnych zasad uprawy i technologii produkcji. Pomoc kierowana obejmowała grupy wstępnie uznane (GWU) – rozpoczynające działalność i niespełniające w chwili założenia tych warunków – oraz uznane grupy (GU). Pomoc dla GWU mogła być wypłacana przez maksymalnie 5 lat oraz można było otrzymać pomoc na polepszenie jakości produktów rolnych i usprawnienie sprzedaży (np. budowa chłodni, zakup maszyn, urządzeń, środków transportu). W zależności od regionów udział UE w kosztach zatwierdzonych inwestycji wynosił od 30 do 50%. Dla GU (funkcjonujących od dłuższego czasu) pomoc była przekazywana na tworzenie funduszu operacyjnego i wynosiła do 50% całkowitej kwoty. Środki te skierowane były na finansowanie programu działania grupy oraz finansowanie wycofywania towarów z rynku.

Wprowadzono również działania ochrony rynku wewnętrznego w postaci taryfikowanych stawek celnych, specjalnych ceł, pobieranych na granicy UE dla produktów importowanych oraz dopłat eksportowych.

System kontroli na szczeblu krajowym i UE oznaczał wymóg prowadzenia kontroli, zbierania informacji i prowadzenia statystyki, które służyły do podejmowania przez UE decyzji dotyczących rynku ogrodniczego [Długokęcka 2009].

Wspólną organizację rynku przetworów owocowo-warzywnych określało Rozporządzenie Rady (WE) 2201/96 z 28 października 1996 r. (Dz.U. L 297 z 21.11.1996 r.). Dla poszczególnych produktów lub grup produktowych stosowane były różne formy wsparcia, m.in.: dopłaty do przetwórci, dotacje obszarowe (dla winogron, a w latach 1997-1999 dopłaty również do szparagów), dopłaty do przechowania, dopłaty do owoców cytrusowych, pomidorów, brzoskwiń oraz gruszek, które wsparcie przeznaczone na poprawę jakości owoców. We wszystkich wymienionych przypadkach wsparcie finansowe docierało do rolników przez zakłady przetwórcze i grupy producenckie [Długokęcka 2009].

Integracja Polski z UE oznaczała m.in. przyjęcie obowiązującego poziomu stawek celnych oraz zastosowanie w przypadku rynku ogrodniczego wszelkich regulacji i ochrony rynku, w tym systemu cen wejścia, ceny minimalnej, a także możliwość korzystania z dopłat do eksportu lub uregulowania zasad administrowania obrotem owocami i warzywami w postaci pozwoleń na import i eksport zwanych licencjami [Długokęcka 2009].

Refundacje eksportowe miały odniesienie głównie do jabłek eksportowanych na rynek głównie Wspólnoty Niepodległych Państw i krajów bałkańskich oraz w minimalnym stopniu eksportu pomidorów do państw trzecich były (tab. 1).

W latach 2005-2009 wyeksportowano 185,8 tys. t. owoców i warzyw objętych refundacją, głównie jabłek (od 96 do 99%). Kwota refundacji wyniosła ponad 21,4 mln zł, przy czym największą wartość – ok. 6,5-7 mln zł – osiągnęła w latach 2005-2007. Z uwagi na wprowadzoną reformę, po 2009 r. zlikwidowano refundacje eksportowe dla producentów rolnych.

Tabela 1. Refundacje eksportowe do wywozu świeżych owoców i warzyw w latach 2005-2009 w Polsce
Table 1. Export refunds for exports of fresh fruits and vegetables in Poland in the years 2005-2009

Rok/ Year	Kwota refundacji [tys. zł]/ The amount of the refund [thous. PLN]	Export owoców i warzyw [tys. t]/ Export of exported fruits and vegetables [thous. t]	Gatunek objęty refundacją/ Species covered by the refund	Kraje/Countries
2005	6 559,0	48,9	jabłka (99%), pomidory/ apples (99%), tomatoes	Rosja, Rumunia, Białoruś/Russia, Romania, Belaruss
2006	7 148,0	55,1	jabłka (97%), pomidory cytryny, pomarańcze/apples (97%) tomatoes, lemons, oranges	Białoruś, Ukraina, Rumunia/Belaruss, Ukraine, Romania
2007	6 890,0	71,9	jabłka (99%), brzoskwinie i nektarynki, pomarańcze, pomidory, cytryny, winogrona/apples (99%) peaches and nectarines, oranges, tomatoes, lemons, grapes	Ukraina, Białoruś, Rosja/Ukraine, Belaruss, Russia
2008	803,0	9,3	jabłka (96%), brzoskwinie i nektarynki pomarańcze pomidory/ apples (96%) peaches and nectarines, lemons, tomatoes	Ukraina, Białoruś, Norwegia/Ukraine, Belaruss, Norway
2009	4,3	0,6	jabłka/apples	Białoruś, Ukraina/ Belaruss, Ukraine
Razem/ Total	21 404,3	185,8	-	-

Źródło: Sprawozdania z działalności ARR za lata 2005-2011

Source: Reports on the activities of ARR for the years 2005-2011

Kolejnym mechanizmem realizowanym w latach 2004-2008 była pomoc finansowa za pośrednictwem organizacji producenckich dla producentów rolnych dostarczających pomidory do przetwórstwa (tab. 2). Liczba organizacji objętych pomocą wahała się od 21 do 28. W ramach pomocy uczestniczyło w niej w zależności od roku, od 8 do 13 zakładów przetwórczych. Powierzchnia upraw pomidorów objęta dofinansowaniem wynosiła od 4,3 tys. ha do 4,8 tys. ha. Liczba producentów objętych dofinansowaniem wahała się od 1728 w 2007 r. do 2213 w 2004 r. Wielkość produkcji pomidorów objęta dofinansowaniem zwiększyła się z 146,1 tys. t do 188,1 tys. t, przy czym największa była w 2005 r. i wyniosła 213,8 tys. t. Wielkość pomocy finansowej kształtowała się od 22,2 mln zł w 2004 r. do 29,5 mln zł w 2005 r. Łącznie w ramach tego mechanizmu przeznaczono ok. 100 mln zł [Filipiak 2010].

Reforma rynku owoców i warzyw w 2007 r.

Komisja Europejska zdecydowała się na zwiększenie wsparcia organizacji i zachęcenie producentów rolnych do zrzeszania się w większe grupy, przy czym dotyczyło to w głównej mierze nowych państw członkowskich. W związku z tym w 2007 r. wprowadzono reformę rynku owoców i warzyw, która zaczęła obowiązywać od 1 stycznia 2008 r. Podstawowe założenia reformy dotyczyły tzw. *decoupling*, czyli odejścia od płatności dotyczących produkcji na korzyść płatności obszarowych. Nowa reforma w założeniu dotyczyła zwiększeniu liczby producentów owoców i warzyw, tworzeniu organizacji producenckich i przystępowaniu do nich nowych członków, wprowadzeniu wymogu minimalnych wydatków na ochronę środowiska, podniesieniu poziomu dofinansowania przez UE produkcji ekologicznej i środków promocyjnych oraz zniesieniu refundacji eksportowych.

Tabela 2. Wsparcie finansowe tytułu wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw w Polsce w latach 2004-2012
Table 2. Financial support under the Common Market Organisation for fruit and vegetables in Poland in the years 2004-2012

Wyszczególnienie/ Specification	Wsparcie finansowe [mln zł]/Financial suport [mln PLN]									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	razem/ total
Pomoc dla uznanych organizacji/ Aid to recognized organizations	-	0,35	0,98	1,11	1,27	1,32	1,17	1,00	2,61	9,8
Pomoc dla wstępnie uznanych grup producentów/Aid to the preliminary recognition of producer groups	-	1,59	7,51	28,20	76,54	317,10	668,93	1095,39	1731,20	3926,5
Pomoc dla grup i organizacji ogółem/Aid to groups and organizations in total	-	1,93	8,48	29,31	77,82	318,42	670,10	1096,38	1733,81	3936,3
Pomoc dla organizacji producentów dostarczających pomidory do przetwórstwa/ Aid to producer organizations supplying tomatoes for processing	22,24	29,57	23,32	24,66	-	-	-	-	-	99,8
Przejściowa oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw/ Interim separate payment for fruit and vegetables					22,6	28,3	26,7	9,2	b.d	86,8
Przejściowa płatność z tytułu owoców miękkich/ Interim payment for soft fruit					42,2	65,4	73,0	0,0	b.d	180,6
Program „Owoce w szkole”/Program „Fruits in school”					-	-	31,9	40,4	21,0	93,3
Nadzwyczajne wsparcie w kryzysie wywołanym bakterią <i>E. coli</i> / Extraordinary support in a crisis caused by <i>E. coli</i>								179,4	-	179,4
Razem/Total										4567,0

„-“ instrument wycofany/instrument withdrawn, b.d – brak danych/lack of data

Źródło: Sprawozdania z działalności ARiMR za lata 2004-2011

Source: Reports on the activities of ARR for the years 2005-2011

Włączono uprawy ogrodnicze do systemu jednolitych płatności (SPS) oraz oddzielono płatności od produkcji. Doprowadziło to do ujednoczenia sytuacji producentów owoców i warzyw we wszystkich krajach członkowskich.

Z uwagi na możliwość zmniejszenia podaży produktów dla przetwórstwa objętych dotychczasowymi zasadami wsparcia od 2008 r. wprowadzono oddzielną płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów). Przyjęto, że część krajowych pułapów wsparcia ustalonych na podstawie dotychczasowych płatności będzie mogła być nadal powiązana w okresie przejściowym z poziomem dostaw do zakładów przetwórczych, jednak z tym wyjątkiem, że dopłata będzie naliczana do 1 ha upraw, a nie jak do tej pory do 1 tony przetworzonych produktów ogrodniczych. W odniesieniu do przeznaczonych do przetwórstwa kraje członkowskie w latach 2008-2011 zostały objęte czteroletnim okresem przejściowym, w którym wypłacono do 50% krajowego limitu wsparcia w formie stawki powierzchniowej powiązanej z produkcją, a pozostałe 50% wypłacono na podstawie dotychczasowej produkcji wskazanej przez poszczególnych producentów. W latach 2008-2011 w Polsce złożono 7890 wniosków o oddzielną płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów), wsparciem objętych zostało ok. 507,2 tys. t pomidorów, a zrealizowana płatność ogółem wyniosła ok. 86,8 mln zł (tab. 2). Wprowadzona od 2008 r. oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów) od 2012 r. miała charakter płatności historycznej, niezwiązanej z bieżącą produkcją, która będzie stosowana do 31 grudnia 2013 r. [ARiMR 2013].

Na wniosek polskich producentów wprowadzono również, przejściowe wsparcie bezpośrednio dla producentów malin i truskawek przeznaczonych do przetwórstwa. Pomoc ta wynosiła 230 euro/ha. Maksymalna gwarantowana powierzchnia upraw w Polsce wynosiła 48,0 tys. ha, w Bułgarii na Węgrzech po 2,4 tys. ha, na Litwie 600 ha i na Łotwie 400 ha. W latach 2008-2011 w ramach tego wsparcia złożono ponad 187,7 tys. wniosków, objęto nim prawie 176 tys. ha, a kwota pomocy ogółem wyniosła ok. 180,6 mln zł. W 2011 r. przekroczono gwarantowaną powierzchnię upraw o ponad 55,4 tys. ha. Podobnie jak w przypadku oddzielnej płatności do owoców i warzyw, od 2012 r. oddzielna płatność z tytułu owoców miękkich ma charakter dotychczasowej płatności i nie jest związana z bieżącą produkcją oraz będzie stosowana do 31 grudnia 2013 r. [ARiMR 2013].

Ponadto w ramach wsparcia sektora w 2009 r. uruchomiono program „Owoce w szkole” realizowany przez ARR. Program miał na celu zachęcenie dzieci do spożywania większych ilości owoców i warzyw, a tym samym kształtowanie dobrych nawyków żywieniowych. Program jest finansowany w 75% ze środków UE oraz w 25% z budżetu krajowego. W Polsce Budżet tego programu w latach 2009/2010 i 2011/2012 wynosił rocznie ok. 12,3 mln euro. Systematycznie zwiększała się liczba dzieci i szkół uczestniczących w tym programie. Od jego uruchomienia liczba dzieci korzystających z programu wzrosła trzykrotnie, z 297 tys. do ponad 891,6 tys., a liczba szkół prawie czterokrotnie – z 2557 do 9733. Do czerwca 2012 r. na program przeznaczono prawie 93,3 mln zł [Sprawozdanie z działalności ARR 2012].

Dodatkowo w 2011 r. w celu złagodzenia negatywnych skutków kryzysu spowodowanego bakterią EHEC, wprowadzono nadzwyczajne wsparcie finansowe z tytułu zbioru zielonych warzyw, niezbiierania warzyw oraz nieprzeznaczania ich do sprzedaży. Komisja Europejska przyznała Polsce 46,4 mln euro, tj. ponad 20% ogólnej kwoty środków przeznaczonych na ten cel w UE. ARR przekazała w 2011 r. dla ponad 4,7 tys. producentów warzyw przekazała 179,4 mln zł. Wsparciem objęto prawie 2,1 tys. ha upraw warzyw, głównie ogórków i pomidorów [Sprawozdanie z działalności ARR 2012].

Grupy producentów owoców i warzyw

Ponadto w ramach reformy wprowadzono zmiany w tempie powstawania organizacji producenckich, a reforma miała na celu umożliwienie im działania na zasadach bardziej elastycznych i uproszczonych. Wzrost zainteresowania powstawaniem grup miał być stymulowany przez zwiększenie udziału wsparcia wspólnotowego w funduszach operacyjnych z dotychczasowych 50% do 60%, szczególnie w nowych krajach członkowskich oraz w regionach o niskim stopniu zorganizowania (poniżej 20%). O wstępne uznanie mogą się ubiegać te grupy, które nie są w stanie

spełnić wszystkich warunków uznania (określonego w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1234/2007 oraz rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 543/2011). Przez 5 lat GWU powinny przygotować się do wymogów rynku [Bieniek-Majka 2012].

Do 28 lutego 2013 r. w Polsce przyznano pomoc finansową dla grup i organizacji producentów owoców i warzyw (GiOPOiW) łącznie na kwotę 4,2 mld zł. Liczba uznanych organizacji producentów owoców i warzyw (UOPOiW) uprawnionych do otrzymania pomocy wyniosła 83, natomiast liczba wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw (WUGPOiW) wyniosła 231. Największą pomoc wypłacono w województwach mazowieckim (ponad 1 560 mln zł), kujawsko-pomorskim (ponad 570 mln zł) oraz wielkopolskim (557 mln zł), w których wypłacono aż 64,5% pomocy finansowej w ramach OiGPOiW [ARiMR 2013].

W kwietniu 2012 r. Komisja Europejska wydała rozporządzenie wykonawcze nr 302/2012 ograniczające wkład unijny w pomoc dla WUGPOiW z nowych państw członkowskich łącznie do kwoty 10 mln euro rocznie [Bieniek-Majka 2012]. Zasady te dotyczą GPOiW, które uzyskają lub uzyskały status wstępnego uznania po dacie wejścia nowych przepisów, tj. 5 kwietnia 2012 r. Ponadto, dotyczą również tych, które uzyskały wstępne uznanie przed datą wejścia w życie nowych przepisów, lecz nie podjęły zobowiązań finansowych lub nie zawarły jeszcze prawnie wiążących umów ze stronami trzecimi w stosunku do istotnych inwestycji. Na dotychczasowym poziomie zostały zachowane unijne środki przeznaczone na pomoc finansową udzielaną UOPOiW na dofinansowanie funduszu operacyjnego. Wprowadzono również wykaz niekwalifikowanych kosztów inwestycji.

Podsumowanie i wnioski

Ogrodnictwo odgrywa w Polsce znaczącą rolę. Wartość produkcji globalnej ogrodniczej wyniosła ponad 10,7 mld zł (dla 2010 r.), co stanowiło ponad 12,6% produkcji globalnej rolnictwa ogółem oraz ponad 23,8% globalnej produkcji roślinnej.

W Polsce po 2004 r. stosowano głównie dwa mechanizmy wsparcia sektora owoców i warzyw, tj. refundacje eksportowe (głównie jabłek) w latach 2005-2009 oraz pomoc finansową przekazywaną przez organizacje producenckie owoców i warzyw dla producentów pomidorów dla przetwórstwa.

W 2008 r. wprowadzono kolejną reformę rynku owoców i warzyw. Komisja Europejska zdecydowała się na zwiększenie wsparcia dla organizacji producenckich owoców i warzyw, zniesienia dopłat do przetwórstwa i eksportu, a także zwiększenie konkurencyjności sektora wraz z ochroną środowiska. W reformie ponadto uwzględniono tzw. *decoupling*, czyli odejście od płatności dotyczących produkcji na korzyść płatności bezpośrednich. Doprowadziło to do ujednoczenia sytuacji producentów owoców i warzyw we wszystkich krajach członkowskich.

Największe wsparcie w ramach sektora owoców i warzyw przekazano w ramach pomocy dla UO i WUGPOiW. W latach 2005-2012 wypłacono na ten cel ponad 3,9 mld złotych. Ogółem w latach 2004-2012 wypłacono dla producentów owoców i warzyw ponad 4,5 mld zł. W 2012 r. Komisja Europejska praktycznie wycofała wsparcie dotyczące WUGPOiW, ograniczając je do zaledwie 10 mln euro rocznie na wszystkie kraje nowo przyjęte do UE. Spowoduje to ograniczenie wsparcia dla grup, które zamierzały w przyszłości podejmować wspólne działanie. Komisja uznała, że dalsze wsparcie sektora będzie polegać na koncentracji już istniejących organizacji i grup.

Literatura

- ARiMR. 2013: Dane otrzymane z Wydziału Sprawozdawczości Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich, Warszawa.
- Bieniek-Majka M. 2012: *Proces integracji grup producentów owoców i warzyw w Polsce w latach 2004-2012*, Wieś Jutra, nr 11/12(172/173), Warszawa.
- Długokęcka D. 2009: *Rynek owoców i warzyw – 5 lat polskiego rolnictwa w UE – zmiany i perspektywy*, FAPA, Warszawa.

- Filipiak T. 2010: *Przetwórstwo warzyw w Polsce i w wybranych krajach UE*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XII, z. 1, s. 53-59.
- Kierczyńska S. 2012: *Znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej dla producentów owoców i warzyw w Polsce*, Zesz. Nauk. SGGW Polityki Europejskie, Finanse i Marketing nr 8/57/2012, Warszawa.
- Leszko D. 2000: *Organizacja unijnego rynku owoców i warzyw oraz konieczne dostosowania w Polsce*, FAPA-SAEPR, Warszawa.
- Powszechny spis rolny. 2010: GUS, Warszawa.
- Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2010 r. 2011: GUS, Warszawa.
- Rocznik statystyczny rolnictwa 2011: GUS, Warszawa. Rozporządzenia Rady (UE) nr 2200/1996 z 28 października 1996 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw świeżych, Dz.U. L 297 z 21.11.1996 r.
- Rozporządzenia Rady (UE) nr 2201/1996 z 28 października 1996 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków przetworów owocowych i warzywnych, Dz.U. L 297 z 21.11.1996 r.
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 302/2012 z dnia 4 kwietnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 543/2011 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw.
- Sprawozdania z działalności ARiMR za lata 2004-2011. 2012: ARiMR, Warszawa.
- Sprawozdania z działalności ARR za lata 2004-2011. 2012: ARR, Warszawa.

Summary

The paper presents the regulations and the changes that occurred in the fruit and vegetables in Poland and the EU. A Common Organization of the Market in Fruit and Vegetables were introduced in 1997 as the next stage of reforms introduced by Mac Sharry.

*Under accession process Poland needed to adjust its legislation to the EU's *acquis communautaire*, and included following areas: common quality requirements, mechanisms of intervention, setting up producer groups, rules on trade with third countries and control system at the national level. After integration there were used in Poland mainly two mechanisms of support for the fruit and vegetables sector: export refunds and financial aid channeled through organizations for producers of tomatoes for processing.*

In 2008, further reform of the fruit and vegetables sector took place, which consisted of: increasing support for producer organizations of fruit and vegetables, elimination of subsidies for processing and export, the departure from the payment of production in favor of direct payments (which resulted in unification of the market in all member countries) and increasing the competitiveness of the sector while protecting the environment. In the years 2004-2012 the most support for fruit and vegetable sector has been transferred through groups and organizations of fruit and vegetables producers (over 4.5 billion PLN).

Adres do korespondencji
dr inż. Tadeusz Filipiak
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
tel. (22) 593 42 35
e-mail: tadeusz_filipiak@sggw.pl